

Sproggavens bogfolder til

Nour og Noras første dag i børnehave

Velegnet til børn med en sproglig udvikling svarende til 4-5 år

Sproggaven i Fredensborg Kommune

FREDENSBORG
KOMMUNE

Bag om bogfolderen

I Fredensborg Kommune ønsker vi at styrke alle børn i at udvikle gode og alderssvarende literacy-kompetencer. Derfor har vi igangsat Sproggaven.

Dette er én af de i alt 18 bogfoldere, der er udarbejdet i Sproggaven. Heri kan du læse om, hvordan man arbejder med "udvidet dialogisk læsning" af børnebogen *Nour og Noras første dag i børnehave*.

Denne bogfolder er udarbejdet af læsekonsulent Marianne Aaen Thorsen i sommeren 2021.

Bogfolderen henvender sig til pædagoger og andre, der arbejder med Sproggaven og 0-6-årige børns udvikling af sprog- og literacy-færdigheder.

Hent de øvrige 17 bogfoldere – og Sproggavens øvrige materialer – på:

Fredensborg Kommunes hjemmeside
www.fredensborg.dk

Nationalt Videncenter for Lærings hjemmeside
www.videnomlaesning.dk

Illustrationer: Anne Pedersen.
Layout: Nanna Madsen.

Udgivet af Center for Skole og Dagtilbud, Fredensborg Kommune.

Tak til forlaget Camilla Kaj Paulsen, som venligst har givet tilladelse til at anvende forsidebilledet fra bogen *Nour og Noras første dag i børnehave* (2018).

Henvendelser vedr. bogfolderens indhold:
læsekonsulent Marianne Aaen Thorsen,
tlf.: 7256 2277,
e-mail: mtho@fredensborg.dk

Henvendelser vedr. projekt Sproggaven:
Pædagogisk konsulent
Susanne Søholt,
tlf. 7256 5551,
e-mail: suss@fredensborg.dk

Læs bogfolderen grundigt

Denne bogfolder giver dig inspiration til, hvordan du kan arbejde med udvidet dialogisk læsning af børnebogen *Nour og Noras første dag i børnehave*.

Du kan læse om:

- Hvad du skal vide, inden du går i gang
- De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- De 10 fokusord til bogen
- Dialog om bogen samt literacy-fremmende aktiviteter
- Forældresamarbejde.

Læs bogfolderen grundigt, inden du går i gang med den udvidede dialogiske læsning.

Du kan også bruge den som opslagsbog, hvis du har brug for inspiration til dit sprogarbejde.

Hent mere viden og inspiration til dit arbejde i Sproggaven - *Håndbog i udvidet dialogisk læsning* (se Sproggavens materialer sidst i folderen).

Vi opfordrer til, at det pædagogiske personale med jævne mellemrum sammen reflekterer over arbejdet med Sproggaven. [Sproggavens skema over børns sproglige udvikling](#) kan anvendes i disse drøftelser.

Det er også en god idé sammen at reflektere over, hvordan I kan udvikle et sprogligt udviklende læringsmiljø i dagtilbuddet, der styrker det enkelte barns literacy-udvikling bedst muligt.

Indhold

Bag om bogfolderen.....	2
Læs bogfolderen grundigt.....	3
Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre.....	5
Før du går i gang.....	6
De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg	7
Fase 1: Læs og lyt	7
Fase 2: Læs og snak	8
Fase 3: Læs og leg.....	8
De 10 fokusord.....	9
Fokusord til Læs og lyt	9
Fokusord til Læs og snak	11
Fokusord til Læs og leg.....	12
Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord.....	13
Støt børnenes udtale og forståelse	14
Gruppering af fokusord.....	15
Den sprogudviklende dialog	16
Lukkede spørgsmål	17
Åbne og halvåbne spørgsmål.....	17
Literacy-fremmende aktiviteter.....	18
Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift	19
Aktiviteter, der styrker børnenes ordforråd	19
Aktiviteter med opmærksomhed på lyd.....	21
Aktiviteter med opmærksomhed på lyd og rytme	22
Aktiviteter med krop og bevægelse	23
Aktiviteter med digitale medier.....	23
Aktiviteter, der styrker sociale og personlige kompetencer.....	23
Kreative aktiviteter og udtryksformer	24
Samarbejde med forældrene	25
Bogkuffert	26
Lad forældrene følge med i arbejdet.....	26
Sproggavens materialer	28

Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre

Stærke sproglige kompetencer har afgørende betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt. Både i dagtilbuddet, i skolen og senere i livet.

Der er påvist sammenhæng mellem størrelsen af et barns ordforråd i 0-6-års alderen og dets faglige udvikling gennem hele skoleforløbet. Ligeledes har det betydning, at et barn tidligt lærer at kommunikere og udtrykke sig. Enten ved at tegne, bruge symboler eller skrive kruseduller og bogstaver.

Det siger næsten sig selv, at sprogarbejdet i dagtilbud skal være et højt prioriteret område. Det er det i Fredensborg Kommune, og derfor har vi udviklet Sproggaven.

Sproggaven er en gave til børn, pædagoger og forældre.

I sin kerne består den nu af en håndbog, 18 børnebøger og 18 bogfoldere, der introducerer til metoden udvidet dialogisk læsning. Ud over det er der udviklet en lang række øvrige materialer og pædagogiske tiltag i institutioner, der understøtter arbejdet med Sproggaven.

I udvidet dialogisk læsning er:

- der tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- fokusord nøje udvalgt ud fra en teori om børns sproglige udvikling
- den dialogiske læsning udvidet med lege og aktiviteter.

Materialet er udviklet i et samarbejde mellem pædagoger og ledere fra kommunens dagtilbud samt konsulenter fra Center for Skole og Dagtilbud. Nationalt Videncenter for Læsning har ydet konsulentbistand.

Før du går i gang

Om Nour og Noras første dag i børnehaven

Nour og Nora starter samme dag i børnehaven. Nours familie er fra Libanon og Noras fra Danmark. I børnehaven leger de sammen og får øje på både forskelle og ligheder mellem dem. Forskellene forhindrer dem ikke i at blive de bedste venner, for de er begge åbne over for hinandens kultur.

Bogen fokuserer på kulturmøder. Historien giver gode muligheder for at tale med børnene om kulturforskelle og kultureligheder og for at normalisere dét at have forskellige kulturer i børnehaven og i samfundet.

Aktiviteterne i bogfolderen lægger i højere grad end de øvrige bogfoldere i Sproggaven op til at inddrage børnenes modersmål og arbejde med bi-literacy, dvs. literacy på flere sprog.

Forældrene inddrages i højere grad som en vigtig ressource i dette arbejde, ligesom de anerkendes som vigtige rollemodeller for deres børn i forhold til at bruge skriftsprog.

Tilpas sprogarbejdet

Tilpas sprogarbejdet med *Nour og Noras første dag i børnehaven* til din børnegruppe.

I *Sproggaven – håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du hente viden og inspiration til det.

Som i alt pædagogisk arbejde er det vigtigt, at du som voksen er bevidst om din betydning for og indvirkning på det pædagogiske læringsmiljø.

Samspil og relationer mellem børn og voksen og børnene imellem er med til at understøtte et rigt sprogligt miljø.

Planlæg den udvidede dialogiske læsning:

- Læs bogen selv og øv dig i at læse den op med indlevelse og tydelig udtale
- Understreg fokusordene
- Planlæg dine spørgsmål
- Vælg aktiviteter (se under Literacy-fremmende aktiviteter)
- Vær opmærksom på, at nogle af aktiviteterne kræver genstande. Find og medbring disse.

De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg

Fase 1: Læs og lyt

1. Lad børnene bladre i bogen, se billederne og forsiden og gætte på handlingen. Lad børnene gætte på, hvad der står på forsiden (titel, forfatter og illustrator). Læs titlen, imens du peger på hvert ord.
2. Læs historien højt for børnene, så de får en god forståelse af handlingen. Vis børnene, at du starter med at læse fra øverste venstre hjørne.

Spørg, om børnene kan se, hvor mange ord der er i titlen. Lad børnene vise læseretningen i titlen og lad dem legelæse titlen.

3. Bagefter kan I tale kort om handlingen, og du kan tage fat på de første fokusord (se De 10 fokusord).

Fase 2: Læs og snak

1. Spørg børnene, hvad de kan huske fra historien.
2. Læs bogen op, men stop op flere steder for at inddrage børnene i en dialog. Her kan du have planlagt, hvilke spørgsmål du kan stille (se Den sprogdudviklende dialog).
3. Arbejd med de næste fokusord.

4. Fase 3: Læs og leg

1. Lad børnene skiftes til at fortælle handlingen i bogen. Du kan bede børnene fortælle ud fra billederne i bogen, og du kan guide dem med spørgsmål.
2. Lad børnene fortælle, hvad de synes om bogen.
3. Arbejd med de sidste fokusord til bogen.
4. Igangsæt lege og aktiviteter til at styrke børnenes literacy-kompetencer. Vælg mindst én aktivitet under hver overskrift (se Literacy-fremmende aktiviteter).

De 10 fokusord

De 10 fokusord, der er udvalgt til arbejdet med *Nour og Noras første dag i børnehaven*, er listet nedenfor.

Ordene er fordelt på oplæsningens tre faser (Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg). Ved at arbejde med få ord ad gangen får børnene langt bedre mulighed for at tilegne sig ordene, end hvis de skulle lære alle fokusordene på én gang.

Ordene præsenteres sammen med en række forslag til, hvordan man kan arbejde med dem. Hvis din børnegruppe har gavn af at lave aktiviteter med nogle af fokusordene, inden de hører historien første gang, så kan I gøre det.

Fokusord til Læs og lyt

1. LEJLIGHED

Både Nora og Nour bor i lejlighed. Tal om, hvad en lejlighed er.

Vis billeder af forskellige måder at bo på herhjemme og i andre lande og tal om dem, og om børnene kunne tænke sig at bo der, fx lejlighed, hus, rækkehus, gård, hytte, husbåd, slot, skur, på gaden m.m.

Tal om, hvorfor der er forskellige boligtyper, og hvordan klimaet har betydning for, hvilke boligtyper mennesker rundt om i verden kan bo i, og hvilke materialer de kan være lavet af.

Spørg børnene, hvordan de bor. Her kan du have bedt forældrene om at tage et billede foran og/ eller fra deres hjem, som børnene kan tage med og vise de andre.

Spørg børnene, hvordan de kunne tænke sig at bo engang.

2. NYNNE

Vis billedet, hvor Nours far nynner en sang (nynne = synge en melodi lavmælt for sig selv med munden lukket).

Hvad nynner Nours far? Sig til børnene, at nu nynner du en sang, og de skal gætte, hvad det er for en.

Spørg børnene, hvad forskellen er på at nynne og synge. I kan nynne forskellige sange, som børnene godt kan lide - eller skiftes til at nynne og gætte sangen.

Peg på noderne på billedet. Spørg børnene, om de ved, hvad det er. Tal om, hvad man bruger noder til.

Vis gerne en sangbog fra børnehaven, hvor børnene kan se noderne. Hvis du kan vise, hvordan du bruger noderne til at spille eller synge efter, vil det være super.

3. SPROG (ARABISK)

Bed børnene pege på noderne på billedet. Peg nu selv på den arabiske skrift og spørg børnene,

om de tror, at det også er noder

- og hvorfor (ikke). Lad børnene være nysgerrige på, hvad det mon er.

Tal om, at det er sangteksten, og at den står på arabisk. Den hedder 'Ya Hawa'. Det betyder 'Åh, skat'. Arabisk er et sprog, mange mennesker i verden taler sammen. Nours far kommer fra Libanon. Der taler man arabisk. Nour forstår ikke arabisk. Forstår I arabisk? Hvilke sprog taler I derhjemme?

Der står også noget på dansk på siden. Hvor tror I, det er? Vis læseretning på hhv. arabisk og dansk. På arabisk læser man den modsatte vej af læseretningen på dansk.

Tal også om, at vi kan tale et fælles sprog med hele kroppen, uanset om vi taler arabisk, dansk eller andre sprog. Leg en lille leg eller situation uden brug af mundtlige ord, men hvor I kommunikerer med kroppen.

4. YNDLINGSSANG

Nour elsker den sang, hendes far nynner. Det er hendes yndlingssang.

Hvad betyder det, når en sang er ens yndlingssang? Hvad er jeres yndlingssang? I kan evt. synge de forskellige sange.

Når der er noget, vi kan lide meget bedre end andet, kan vi sige, at det er vores yndling.

Jeg kan for eksempel bedst lide kylling. Kylling er min yndlingsmad.

Hvad er jeres yndlingsmad?

Hvad er jeres yndlingsfarve? Hvem har tøj på i dag, som er jeres yndlingsfarve?

Lad børnene tale om andet, der kan være deres 'yndlings-et eller andet'. Det kan være deres yndlingsdyr eller deres yndlingssted i børnehaven eller noget helt andet.

Tal også om, hvad der kan være det modsatte af fx yndlingsmad.

Hvorfor hilser Nour og hendes far og Nora og hendes mor på hinanden?

Hvordan hilser jeres forældre på jer? Hvordan hilser jeres forældre på andre mennesker?

Find billeder på nettet med forskellige måder at hilse på hinanden på - og gerne billeder fra forældrenes hjemlande, fx give hånd, bukke, neje, give håndkys, kramme, kindkys, lægge håndfladerne mod hinanden foran brystet. Tal om, at uanset hvordan folk hilser, er det for at være venlig og høflig over for andre.

Hvordan kan vi være venlige over for nye børn i børnehaven, så de føler sig velkomne?

Fokusord til Læs og snak

5. HILSE

Nour og hendes far møder Nora og hendes mor på vejen til børnehaven. De hilser på hinanden.

Hvordan tror I, de hilser på hinanden? Hvad siger de? Gør de noget med deres hoveder eller med deres hænder, når de hilser på hinanden?

6. PÆDAGOG

I børnehaven møder Nora og Nour Eik. Eik er en af de voksne i børnehaven.

Han er pædagog. Det er Eiks job at være pædagog.

Kender I andre slags job?

Tal med børnene om, hvad deres forældre arbejder med, og hvad de selv gerne vil være, når de bliver store.

7. AFBRYDE

Vis billedet, hvor børnene spiser deres madpakker. Tal om børnenes mad - har nogen samme slags mad med, og hvad mon det er? Hvad har Nora og Nour med?

Hvad mon de synes om hinandens mad?

Hvad gør Eik? Ja, han afbryder dem? Hvorfor det?

Hvad betyder det at afbryde? (at standse nogen i deres tale eller aktivitet, at få noget til at holde op).

Hvad sker der, hvis I afbryder de voksne, når de taler sammen?

Har I prøvet at blive afbrudt, når I leger en god leg? Hvad synes I om det? Fortæl om engang, nogen afbrød dig.

Er det altid dårligt at blive afbrudt i en leg?

Fokusord til Læs og leg

8. LIGNE

Vis billedet af Nora og Nour, som sidder og tegner.

Tal om, hvordan Nora og Nour ligner hinanden - og hvordan de ikke ligner hinanden.

Hvordan ligner I hinanden?

Har jeres hud altid samme farve, fx også når I har været i solen i lang tid?

Prøv at finde de farver, der bedst passer til jeres hudfarver lige nu. Tal om, at der ikke kun findes én, men mange hudfarver, og at alle er lige rigtige.

Tal om, at det er spændende, at vi ser så forskellige ud og har så mange forskellige farver, og at vores hud-/øjen-/hårfarver er de helt rigtige for os hver især.

Tal også om, at vi har forskellige farver tøj på. Hvad ville børnene synes, hvis alt tøj havde samme farve?

9. BYTTE

Nour og Nora bytter mad. Hvad betyder det?

Hvad kan I bytte i børnehaven? (plads, glansbilleder, tøj osv.).

Leg en leg, hvor børnene bytter ting. Brug evt. Lotte Kærsås sang: 'Kom her og byt med mig' - findes på <https://www.youtube.com/watch?v=ItsYP5xWYYA>

Tekst: 'Kom her og byt med mig. Vi leger bytteleg. Jeg har en sten til dig, og du gi'r en til mig.'

I kan også lege en butikslæg, hvor børnene skal købe og bytte varer.

Hvis din børnegruppe magter det, kan I tale om betydningen af navneordet 'bytte' - fx er et bytte det dyr, som jages og spises af et andet dyr.

10. FEJRE

Nour fejrer Eid, og Nora fejrer jul. Hvordan fejrer man Eid? Hvordan fejrer man jul?

Vi fejrer noget, som vi er glade for. Så hvad kan vi ellers fejre? (fx fødselsdag, at nogen kommer hjem efter en lang rejse osv.)

Har vi fejret noget i børnehaven? Hvordan fejrede vi? Hvad fejrer I hjemme hos jer? Hvordan?

Obs: Fokuser på ligheder på tværs af kulturerne.

Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord

Det er oplagt at inddrage ord, som din børnegruppe bliver optaget af undervejs og så arbejde med dem som ekstra fokusord til bogen. Under afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter her i bogfolderen kan du hente inspiration til selv at lave aktiviteter med de ekstra fokusord, så børnene får så megen viden om ordene som muligt – selvfølgelig afhængig af deres sproglige udvikling.

Hvis din børnegruppe har brug for, at du skifter et eller flere af de 10 fokusord i bogfolderen ud med andre, skal du være meget opmærksom på, om det eller de nye fokusord fører børnenes sproglige udvikling videre.

Det anbefales, at du vælger nye fokusord ud fra disse kriterier:

- Børnenes sproglige udvikling
Hent inspiration i Oversigt over sproglig udvikling på [kommunens hjemmeside: https://www.fredensborg.dk/borger/dagtilbud-0-5-aar/vi-har-fokus-paa/sproggaven](https://www.fredensborg.dk/borger/dagtilbud-0-5-aar/vi-har-fokus-paa/sproggaven)
- Anvendelighed
De valgte fokusord skal være brugbare for børnene. Børnene skal kunne bruge dem i deres livsverden, dvs. i naturlige samtaler.
- Tilegnelsesform
De yngste børn har i højere grad brug for at bruge deres sanser til at forstå ordenes betydning. De ældste børn kan derimod have gavn af fokusord, hvor de skal bruge deres eget sprog til at forstå og forklare deres betydning.

I *Sproggaven - håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du få mere viden om kriterierne i afsnittet "Valg af fokusord."

I Håndbogen kan du også få idéer til aktiviteter med dine nye fokusord i afsnittet "Hvad har børnene brug for at vide om et fokusord?", så de fører børnenes sproglige udvikling videre.

Støt børnenes udtale og forståelse

Børn med en sproglig alder på 4-5 år udtaler næsten alle ord, så de kan forstås af alle. Der kan dog stadig være enkelte lydsammen sætninger, som de kan have lidt svært ved at sige. Det kan bl.a. være to og tre medlyde efter hinanden i fx fokusordene "*arabisk*" og "*sprog*". Se evt. forklaring på medlyde i ordlisten i den generelle vejledning.

Du kan hjælpe børnene med at lære sig udtalen af de to eller tre medlyde. Hvis børnene har svært ved at sige de sidste to lyde i fokusordet "*arabisk*" kan du støtte deres udtale ved at lade dem holde en lille pause mellem "*arabis*" og den sidste bogstavlyd.

I fokusordet "*sprog*" kan du først sige /s/ sammen med børnene og træk gerne lyden ud. Støt nu børnene i at sige /sb/. Udtal derefter hele ordet, idet du holder en kort pause mellem /sb/ og resten af ordet "*sprog*".

Børnene kan nu gøre det sammen med dig. Gør pausen mellem /sb/ og resten af ordet kortere og kortere, og efterhånden vil børnene kunne sige hele ordet uden pausen.

Det er stadig meget vigtigt, at børnene hører dig sige hvert fokusord meget tydeligt og mange gange, så de ved, hvordan ordet rigtigt skal lyde, og så de får gemt ordet i sin korrekte lydlige form i deres eget ordforråd. Det har stor betydning for børnenes udtale og for, hvor godt de kommer i gang med at læse og stave ordene, når de kommer i skole.

Sig også ordene i andre daglige sammenhænge i institutionen.

Det er en god idé at lave jeres egne visuelle illustrationer til nogle af fokusordene. Det kan I gøre, imens I arbejder med fokusordene. Inddrag børnenes forældre, så de skriver ordene på deres modersmål, fx om morgenen eller når de henter deres børn. Eller inviter dem i løbet af dagen. Lad også børnene legeskrive ordene.

Med iPad eller digitalkamera kan I også tage billeder eller små filmklip, som viser fokusordene, og I kan lægge dem på en digital platform og på den måde inspirere forældrene til at bruge dem derhjemme.

Gruppering af fokusord

Du styrker børnenes tilegnelse af fokusordene, når du arbejder med 3 eller 4 fokusord ad gangen.

Så det er derfor en fordel at arbejde med grupper af fokusord, som på en eller anden måde kan passe sammen.

i *Sproggaven - Håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du læse om baggrunden for gruppering af fokusordene.

Ikke alle fokusordene til *Nour og Noras første dag i børnehaven* er nemme at gruppere, så de på en eller anden måde hænger sammen. Derfor kan du sagtens vælge at gruppere dem anderledes.

Du kan vælge at introducere nogle af fokusordene inden din første oplæsning af bogen, hvis du vurderer, at din børnegruppe har brug for det.

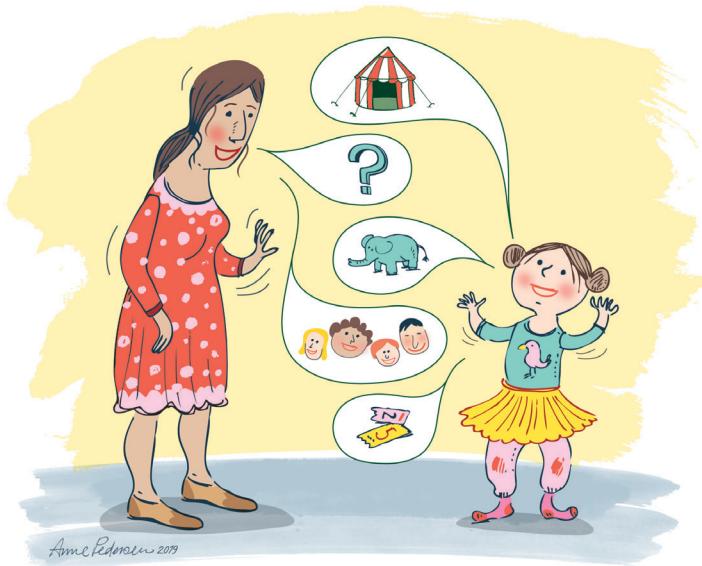
I kan fx gå en tur nogen tid før første oplæsning og tale om, hvordan folk i området bor - at nogle bor i "lejlighed", andre i huse eller rækkehuse.

Når I inden læsningen taler om bogens forside, kan I også tale om, hvordan personerne på forsiden "ligner" hinanden.

Når børnene bladrer i bogen og taler om billederne, kan du få introduceret de fleste af fokusordene.

Her kan du vælge blot at fortælle i børnevenligt sprog, hvad ordene betyder - og så arbejde videre med dem senere.

Den sprogudviklende dialog

Spørgsmål er gode til at indlede en dialog med børnene.

Grundlæggende findes der to typer spørgsmål: lukkede og åbne. Lukkede spørgsmål kalder ofte på et enkelt svar, mens åbne spørgsmål giver bedre mulighed for en naturlig dialog.

Nedenfor finder du eksempler på forskellige former for spørgsmål, som du kan bruge. Er de for svære eller lette, kan du tilpasse dem til din børnegruppe. Du kan også selv udvikle spørgsmål.

I *Sproggaven - Håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du læse mere om, hvordan du åbner for en god dialog med børnene og styrker deres sprog i dialogen.

Du kan forvente, at de fleste 4-5-årige børn kan tale i længere sætninger, anvende navneord i flertal, fx "**biler**", og udsagnsord i datid, fx "**legede**".

Du kan også forvente, at de kan fortælle korte historier med en vis sammenhæng og med en start, midte og slutning, og at de kan anvende ikke-konkrete ord og udtryk som fx "*i morgen*".

Lukkede spørgsmål

- Hvor bor Nora og Nour?
- Hvem bor Nour sammen med?
- Hvad nyrer Nours far?
- Hvad skal Nora og Nour i dag?
- Glæder de sig til at komme i børnehaven?
- Hvordan kommer de til børnehaven?
- Hvem er Eik?
- Hvad leger Nora og Nour med?
- Hvordan ser dukkerne ud?
- Hvad gør Nour for at få dukken til at ligne sig selv bedre?
- osv.
- Nora og Nour leger med dukker. Hvad opdager de, da de skal finde dukker?
- Hvordan ser jeres dukker ud i børnehaven - og derhjemme? Er der nogen dukker, som ligner jer på en prik (helt)?
- Hvad sker der, da børnene skal spise deres madpakker?
- Hvorfor skal man ikke sige 'ad' til andres mad?
- Hvad kan I lide at spise til frokost? Nora prøver at smage på Nours mad. Nora kan godt lide smagen af Nours falaffel. Kan I lide at smage på noget, I aldrig har fået før?

Åbne og halvåbne spørgsmål

Tag udgangspunkt i nogle af billederne og bed børnene om at fortælle, hvad der sker.

- Hvordan har Nour det med at komme i børnehaven den første dag?
- Hvordan har Nora det med at komme i børnehaven den første dag?
- Hvorfor vil Nora ikke slippe sin mors varme hånd? Hvad kan hun være nervøs (bange) for?
- Hvordan føles det ikke at kende nogen i børnehaven? Kan I fortælle om dengang, I startede i børnehaven? Var I også nervøse?
- Hvad gør I, når en ny dreng eller pige starter i jeres børnehaven? Hvad gør pædagogerne? Hvordan hjælper I den nye dreng eller pige til at have det godt?
- Nour spiser ikke svinekød -altså kød fra en gris. Er der noget, I aldrig spiser derhjemme?
- Hvad sker der, da Nour tegner en pilot?
- Hvilke farver kan hud være? Har vores hud altid den samme farve? Hvorfor er der forskellige hudfarver? Er det en god idé at kalde en farve for hudfarve?
- Hvad taler Nour og Nora om på vejen hjem?
- Hvordan fejrer Nour Eid?
- Hvordan ligner Eid og Jul hinanden? Og hvordan er de forskellige? (brug evt. billedet som hjælp)
- Hvad fejrer I derhjemme?

Literacy-fremmende aktiviteter

Nedenfor finder du forslag til en lang række literacy-fremmende aktiviteter, som du kan igangsætte. Disse er sorteret under overskrifter, der beskriver, hvilke literacy-kompetencer der især styrkes. Selv om flere af legene og aktiviteterne styrker flere literacy-kompetencer, står de kun nævnt under én overskrift.

De fleste af legene tager udgangspunkt i børnebogens handling eller i de 10 fokusord.

I legene til at styrke børnenes opmærksomhed på sprog er fokusordene og ord fra bogen ikke altid tilstrækkelige at bruge. Her kan I med fordel anvende ord fra materialer, som I sikkert har i dagtilbuddet i forvejen (eksempelvis fra et billedlotteri). Desuden giver legene med flere og andre ord end fokusordene børnene mulighed for at lære/anvende endnu flere ord.

Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift

Vælg en eller flere aktiviteter under hver overskrift. Rækkefølgen er underordnet.

Tilpas gerne aktiviteterne, så de passer til din børnegruppe. Du kan også udvikle og designe nye lege og aktiviteter for at styrke de literacy-kompetencer, som er nævnt i overskrifterne.

Aktiviteter, der styrker børnenes ordforråd

Aktiviteterne styrker børnenes ordforråd, og de fleste af dem styrker også deres nysgerrighed og opmærksomhed på forskellige sprog og skriftsprog.

FORTÆL TIL BILLEDER

Hav kopieret nogle billeder fra bogen, så der er samme antal billeder som børn i din børnegruppe.

Læg billederne foran børnene på gulvet. Børnene skal nu hjælpe hinanden med at lægge billederne i den rigtige rækkefølge.

Derefter skal børnene efter tur fortælle til et billede hver, så historien på den måde genfortælles. Prøv at guide børnene til at anvende både fokusordene og andre relevante og præcise ord.

Du kan også støtte børnene i at bruge ord, der binder sæt-ninger sammen som fx "nu", "og", "så", "fordi", "men" osv.

Aktiviteten styrker også børnenes fortællefærdigheder og produktive sprog.

MIN FAMILIE

Denne aktivitet handler om at lave en lille plakat til hvert barn med præsentation af barnets familie, sprog og kulturelle baggrund.

Det er vigtigt at inddrage børnenes forældre i aktiviteten og invitere dem til at skrive på deres sprog. De bliver herved skrive-rollemodeller for deres børn.

Her er to eksempler på, hvordan plakaterne kan se ud - bortset fra, at der ikke står, hvordan barnets navn skrives på barnets/forældres modersmål.

Lad børnene se på, når forældrene skriver, og tal om de skriftlige tegn, de anvender. Udstil plakaterne, så både børnene og forældrene bliver motiveret til at tale om dem.

FORESTIL DIG-LEG

"Tænk, hvis du skulle flytte til Libanon. Hvad tror du så være anderledes eller svært for dig?"

"Tænk, hvis I kunne måtte bruge én farve i børnehaven. Hvilken farve ville I så vælge? Hvad ville I tegne, og hvordan ville jeres tegninger se ud?"

Det er vigtigt, at børnene kan prøve at forestille sig en tænkt situation og forestille sig handlinger ud fra den tænkte situation. Det styrker deres forestillingsevne, arbejdshukommelse og evnen til at drage slutninger ud fra en tænkt situation. Det vil styrke deres forudsætninger for at forstå

det, de senere selv skal læse og forstå i skolens forskellige fag.

TAL OG MATEMATISKE BEGREBER

Vis billedet af det åbne køleskab. Tal først om, hvad der er i køleskabet, og prøv naturligt at indføre i samtalen, hvor tingene står i forhold til hinanden, fx æblerne er *foran* melonen. Brug også forholdsordene *bagved, oven på, ved siden af*, når I taler om, hvor de andre ting står.

Nu kan I tælle tingene - først på dansk og derefter på hvert barns modersmål, hvis det ikke er dansk (og hvis barnet kan sige tallene). Skriv tallene, så børnene kan se, hvordan tallene ser ud.

Tæl gerne på forskellige måder og brug sammen med børnene de ord, der står i kursiv:

- I kan tælle, hvor mange der er af én bestemt slags, eller hvor mange ting der er *i alt*.

- I kan også tælle, hvor mange ting der står på *øverste, mellemste* og *nederste* hyld i skabet og i døren.

- I kan også tælle, hvor mange ting der *i alt* står på hylderne eller i døren.

I kan også tale om, hvad der er *flest af/færrest af, lige mange af/om* der er *flere/færre* af noget, og hvordan nogle af tingene *ligner* hinanden/*er forskellig* fra hinanden/hvad der er *størst/mindst/større end/mindre end*.

Aktiviteten styrker børnenes tidlige numeracy-kompetencer.

ALFABETER I ØJENHØJDE

Anskaf alfabet-plakater for de skriftsprog, som børnenes forældrene anvender. Hæng dem i børnehøjde, så børnene kan blive nysgerrig på de forskellige tegn.

Brug mange anledninger til at tale om bogstaverne på de forskellige sprog. Spørg fx børnene, om de kender nogle af bogstaverne i deres eget navn - eller andre bogstaver. Du kan også bede børnene udpege, hvilke bogstaver de synes er smukke i de forskellige alfabeter.

LÆS PÅ FLERE SPROG

Tag på udflugt til biblioteket sammen med børnene. Lån bøger på de sprog, som børnene taler derhjemme. Du kan måske invitere forældrene med.

Lav nu en hyggelig stund i børnehaven, hvor børnene får lov til at legelæse i bøgerne. Inspirer dem til at legelæse højt på deres modersmål. Tal om forskelle og ligheder i sprogenes skriftlige tegn og læseretning og spørg ind til, hvad børnene læser.

I kan også se i en fælles bog - gerne en ordbog med billeder - og tale om, hvad ordene hedder på de forskellige sprog, som børnene taler. Prøv gerne at sige ordene selv og få børnene til at hjælpe dig til den rette udtale.

UGEDAGE

Lav en ugekalender af 7 stykker karton, som sættes sammen for oven, fx med snor, så I kan hænge den op på væggen.

Øverst på hvert stykke karton skal dagens navn stå på dansk, og derefter kan forældrene skrive på deres sprog, hvad ugedagen hedder. Sæt evt. flag ud for skriften, så I kan se, hvilket sprog det står på.

Brug kalenderen dagligt og bed børnene sige den aktuelle ugedag på dansk og også på eget modersmål. Kalenderen giver også anledning til at tale om de forskellige sprogs bogstaver.

Aktiviteter med opmærksomhed på lyd

Alle legene styrker børnenes lydige opmærksomhed på flere niveauer.

FIND EN VEN

Find et passende antal billeder (i alt omkring 10) - evt. fra et billedlotteri.

Billederne skal parvist høre sammen ved, at de starter med samme lyd, fx fugl fisk, ko kat, lam lama, mus mariehøne, papegøje panda, slange skildpadde. Skriv på hvert billedet, hvad det er for et dyr.

Læg billederne tilfældigt ud på gulvet. Tal om dyrenes navne. Vis børnene, at du har skrevet dyrenes navne med bogstaver, så der står på billedet, hvad det er for et dyr.

Sig til børnene, at I leger, at dyrene er kommet til kommet til et fremmed land og gerne vil finde en ven at lege med første dag.

Børnene har sikkert forslag til, hvem der kan være ven med hvem. Alle kan jo være venner med alle. Du foreslår, at I også kan prøve at sætte dyrene sammen efter forbogstav - ligesom Nora og Nour, som har samme første bogstav i deres navn. Lad nu børnene finde, hvilke dyr der så kan blive venner. Tal om, hvad første bogstav i hvert navn hedder, og sig bogstavets lyd tydeligt. Kan børnene finde andre ord, der starter med samme bogstavlyd?

FORSTÅ KLAPPESPROG

Lav 3 bunker af billeder af ting på hhv. en, to og tre stavelser. Sig til børnene, at I leger, at du kun kan 'klappe-sprog', og at de skal prøve at forstå, hvilket ord du siger. Klappe-sprog er, når man ikke siger ordet, men klapper det i stavelser i stedet for. Prøv at lave eksempler med børnene, hvor I klapper antal ord i stavelser.

Vend nu det øverste kort i hver bunke, så børnene kan se alle tre

billeder. Vær sikker på, at børnene kender ordene.

Sig: nu klapper jeg ordet, og I skal gætte, hvad jeg siger med mit klappe-sprog. Børnene kan også prøve at klappe, og du skal gætte.

Aktiviteter med opmærksomhed på lyd og rytme

Sange, rim og remser styrker børnenes opmærksomhed på rytmen og på de ord, som rimer. Det er godt at klappe, trampe eller på anden måde bevæge sig til rytmen i sangene. I kan også bruge spilleinstrumenter, fx slå på tromme til rytmen, eller I kan lave jeres egne musikinstrumenter ud af dagligdagsting.

EJ SIKKE LEJ

Til denne aktivitet skal du vide, hvilket land eller hvilken by børnene kommer fra. Først siger I remsen for Nour i bogen.

*"Ej sikke lej,
sikke **Libanon**.
Killi milli maksi,
kuksi kaksi,
esrom pyt"*

Bagefter siger I remsen igen for hvert barn i gruppen, idet I indsætter barnets fødeland/fødeby i stedet for Libanon. Eksperimenter evt. med at sige remsen med forskellig stemmeføring (hviske, råbe osv.).

Aktiviteter med krop og bevægelse

Aktiviteterne knytter sprog og bevægelse sammen og understøtter dermed børnenes kropslige forståelse af ordene.

NU SKAL VI FEJRE ...

Leg en eller flere lege, hvor I fejrer noget. Det kan være jul, Eid, nytår, fødselsdag, eller hvad børnene gerne vil fejre i deres leg.

Tal om, hvad det er, der fejres og også hvorfor - især hvis det er en højtid, ikke alle børnene kender til.

Lad børnene komme med forslag til, hvordan begivenheden skal fejres, og også fortælle, hvordan de fejrer sådan en begivenhed derhjemme.

Hvis børnene vælger, at deres leg skal handle om fejring af en højtid, du ikke kender, kan du undersøge, hvordan man fejrer højtiden, og hvad den handler om - og fortælle det til børnene. Måske kan I også finde billeder af højtiden på nettet.

I kan lave ting til at pynte med, ting til at spise, legeskrive invitationer, lave bordkort, lave gaver osv. Kun fantasien sætter grænser.

Aktiviteter med digitale medier

DET FEJRE VI DERHJEMME

Lad børnene tage billeder med hjemmefra af nogle de højtid, som de fejrer i deres familie.

Alternativt kan du hjælpe børnene med at finde billeder på nettet af, hvordan disse højtid bliver fejret. Print billederne.

Hvert barns billeder sættes nu på en plakat, og børnene legeskriver tekst til billederne. Spørg dem, hvilket sprog de skriver på. Skriv også med din voksenskrift, hvad de dikterer for dig. Bagefter kan I hænge billederne op, så børnene kan fortælle om dem til hinanden og til deres forældre.

Aktiviteter, der styrker sociale og personlige kompetencer

MOD PÅ MAD

Denne aktivitet er bedst at lave for hele dagtilbuddet.

Undersøg hvilke kulturbaggrunde børnene i dagtilbuddet kommer fra, og hvilken mad der er typisk for de forskellige kulturer (husk også den danske madkultur).

Lav mad fra de forskellige kulturer sammen med børnene - få gerne tips til mad fra forældrene.

Opfordr børnene til at smage på maden og tal om, at man er madmodig, når man tør smage på nyt mad. Vær opmærksom på, at der kan der være allergier og religion, som forhindrer nogle af børnene i at smage på det hele.

Hjælp børnene til at sætte ord på, hvordan maden smager - om det er surt, sødt, bittert, salt, krydret osv., og også hvordan det dufter. Her kan I tale om, at ordet dufte bruges om noget, der lugter godt.

Tag billeder af maden. Hæng billederne op på fx en stor collage og lad børnene legeskrive om, hvad de spiste, og hvordan det smagte. Skriv nedenunder med din voksenskrift, hvad børnene skriver.

Inddrag gerne forældrene i skriveaktiviteten, så de kan skrive navnet på maden på deres modersmål. Hermed bliver forældrene skriftlige rollemodeller for børnene, og børnene vil sikkert være stolte af, at deres forældre også skriver. Til sidst kan I tale om de forskellige skriftsprog, som efterhånden kommer til at stå på collagen.

HJEMMEBESØG

Tag på hjemmebesøg hos forældrene. Spørg, om I må tage billeder i hjemmet. Tag fx billeder af steder i hjemmet, hvor der er skriftsprog. Bed forældrene om at skrive noget på deres modersmål. Lav derefter en collage med billederne og forældrenes skrift.

Lad børnene legeskrive til og skriv med din voksenskrift nedenunder. Tal om de forskellige skriftsprog, og at man kan vise noget både med et billede og med skrift, fx henviser et billede af et brød og det skrevne ord 'brød' begge til et fysisk brød.

Kreative aktiviteter og udtryksformer

EN BUKET AF FARVER

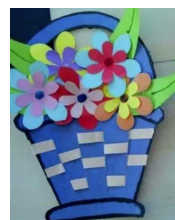
Find blomster i mange forskellige farver. I kan:

- plukke dem selv
- se blomsterbilleder på nettet
- besøge en blomsterbutik

Tal om alle farverne på blomsterne, og om at de alle er blomster, selv om de har forskellig farve. Hvordan ville det være, hvis alle blomster havde samme farve? Hvordan ville det være, hvis mennesker så helt ens ud og havde helt de samme farver?

Lad børnene lave blomster (filt, karton e.l.) og lime et foto/en tegning af deres eget ansigt i midten af blomsten. Udstil blomsterne og hyld mangfoldigheden af farver.

Se inspiration på <https://hysa.ru/da/podelki-na-temu-pervye-cvety-vesennyaya-tema-v-detskih/>

Samarbejde med forældrene

Forældrene er børnenes primære sproggivere, og hvis *Nour og Noras første dag i børnehaven* ikke kun læses i dagtilbuddet, men også derhjemme, styrker det barnets sprogudvikling yderligere. Forældrene er derfor vigtige samarbejdspartnere i Sproggaven, ligesom de er det i dagtilbuddets øvrige sprogarbejde.

Det er dagtilbuddets opgave at opfordre forældrene til at læse sammen med deres børn. Det er også i dagtilbuddet, at forældrene kan orientere sig om, hvor vigtig dialogisk læsning er for barnets sprogudvikling.

Derfor gælder det om at give forældrene let og synlig adgang til viden og inspiration.

Det kan for eksempel gøres ved at:

- præsentere *Nour og Noras første dag i børnehaven* og vise oplæsningsmetoden til forældrene på et forældremøde
- placere bogen på et sted, hvor forældrene opholder sig, når de skal hente deres barn
- informere om bogen og metoden på en digital platform
- inddrage forældrene i aktiviteterne, fx som beskrevet i denne bogfolder

Sproggaven har udviklet flere materialer til forældrene. Blandt andet en Guide til Sproggavens udvidede dialogiske læsning og en bogfolder med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven. Det fulde materiale kan ses sidst i bogfolderen.

Bogkuffert

Hvis forældrene også læser bogen derhjemme med deres børn og taler om de samme fokusord, forstærker det børnenes muligheder for at tilegne sig ordene. Herved udvikler børnene deres sproglige kompetencer i højere grad end el- lers.

Flersprogede forældre kan tale på det sprog, de er bedst til - ofte modersmålet - med deres barn om billederne i bogen og om fokusordene. Når barnet først kender et fokusord på det sprog, som barnet taler med forældrene på, kan barnet bedre tilegne sig det pågældende fokusord på dansk.

Det er derfor en god idé, at dagtilbuddet laver udlån af bøgerne – for eksempel i form af bogkufferter. Bogkufferten kan rumme en eller flere af disse ting:

- Guide til udvidet dialogisk læsning
- Et eksemplar af *Nour og Noras første dag i børnehaven*

- Folder med læsevejledning og fokusord til *Nour og Noras første dag i børnehaven*
- Billeder, forslag til lege og eventuelle genstande, der understøtter børnenes tilegnelse af fokusordene.

Lad forældrene følge med i arbejde

For at forældrene kan følge med i jeres arbejde med bogen, kan I for eksempel lave en inspirerende udstilling om bogen, hvor forældrene kan få indblik i de aktiviteter, I laver. Lav udstillingen i øjenhøjde, så børnene kan fortælle om den til deres forældre.

Det kan også være en god idé at lægge billeder og små filmklip af arbejdet med bogen på en digital platform, så forældrene kan følge med i jeres arbejde og lave nogle af de samme aktiviteter derhjemme. Vær opmærksom på, om alle børn må filmes. I kan også invitere forældrene med i dagtilbuddet, så de kan overvære, hvordan I arbejder med bogen.

Det er en god idé at synliggøre fokusordene for forældrene – både på jeres digitale platform og i dagtilbuddet, hvor I kan hænge en plakat op med dem på et sted, hvor både børn og forældre kan se dem, for eksempel i garderoben. Ledsag

så vidt muligt hvert fokusord med et illustrerende billede. I kan opfordre forældrene til at bruge fokusordene sammen med deres børn.

Fokusordene bør stå på både dansk og på børnenes modersmål, så derfor kan I bede forældre med et andet modersmål end dansk om at skrive ordene på deres modersmål.

Ved at anerkende og inddrage forældrenes modersmål som en ressource i sprogarbejdet kan børnene blive opmærksomme på forskellige sprog og skriftsystemer.

Denne opmærksomhed kommer i høj grad børnene til gode, når de skal i gang med at lære at læse i skolen.

Sproggavens materialer

Sproggaven består ikke kun af denne bogfolder.

Fredensborg Kommune har, i samarbejde med pædagoger, ledere og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning, udviklet et omfattende materiale, som kan anvendes i arbejdet med Sproggaven.

- Sproggavens skema over børns sproglige udvikling.
- Sproggavens skema over børns motoriske udvikling.
- Tre film, der skildrer den udvidede dialogiske læsnings 3 faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg.
- En film om sprog og literacy i hverdagens rutiner
- Sproggavens Håndbog i udvidet dialogisk læsning
- 18 bogfoldere med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven
- Sproggavens materiale til forældre

Alle materialer kan hentes ved at scanne QR koden eller hentes på Fredensborg Kommunes hjemmeside: www.fredensborg.dk/borger/boern-og-unge/vi-har-fokus-paa/sproggaven

FREDENSBORG
KOMMUNE